

39
27. júní

Lög

um

stofnun og slit hjúskapar.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur,
Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvík, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski,
Láenberg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Alþingi hefir fallist á lög þessi og Vjer staðfest þau með samþykki Voru:

I. kap.

Um festar.

1. gr.

Það eru festar, þegar karlmaður og kona hafa heitið hvort öðru eiginorði.

2. gr.

Nú slitna festar, og annað hjónaefna á aðallega sök á því, og skal það þá bæta hinu tjón út af ráðstöfunum, er gerðar hafa verið vegna væntanlegs hjúskapar og sennilegar þykja verið hafa.

3. gr.

Nú verður festarkona þunguð af völdum festarmanns síns, og festar slitna síðan, af ástæðum, sem hann á aðallega sök á, og skal hann þá gjalda henni hæfilegar bætur fyrir ráðspjöllin.

4. gr.

Nú mátti eigi hjónaefni gifta án samþykkis foreldra eða lögráðamanns, samkv. 8. og 9. gr., og verður það þá eigi skaðabótaskyldt samkvæmt 2. gr., nema það hafi haft samþykki þeirra til festanna.

Karlmanni verður eigi gert að greiða skaðabætur samkvæmt 3. gr., nema hann hafi verið 21 árs, er konan varð þunguð.

5. gr.

Mál samkvæmt 2. og 3. gr. skal höfða innan árs frá festaslitum.

Loforð um bætur fyrir óorðin festaslit eru ógild.

II. kap.

Um hjónavígsluskilyrði.

7. gr.

Bannað er að vígja yngri karlmann en 21 árs og yngri kvenmann en 18 ára, nema leyfi stjórnarráðs komi til.

8. gr.

Nú er annað hjónaefna yngra en 21 árs, og má þá eigi vígja það án samþykkis foreldra, nema það hafi verið gift áður.

Nú er annað foreldra látið eða svipt foreldraráðum, geðveikt eða hálfviti, eða miklir erfiðleikar á að ná til þess, og nægir þá samþykki hins. Nú er högum beggja foreldra háttað svo, sem hjer greinir, og þarf þá samþykki lögráðamanns.

9. gr.

Nú er maður sviptur lögræði, og má þá eigi vígja hann án samþykkis lögráðamanns.

10. gr.

Nú synjar foreldri eða lögráðamaður samþykkis til hjúskapar, og getur þá stjórnarráðið leyft vígsluna, nema gild ástæða sje til neitunar, enda leiti stjórnarráðið áður umsagnar hjónaefnis og foreldris (lögráðamanns).

11. gr.

Nú er maður geðveikur eða hálfviti, og má þá eigi vígja þann mann.

12. gr.

Nú er annað hjónaefna haldið sóttnæmum kynsjúkdómi, flogaveiki (epilepsi), holdsveiki eða smitandi berklaveiki, og má þá eigi vígja það.

13. gr.

Bannað er að vígja skyldmenni í beinan legg og systkin.

14. gr.

Bannað er að vígja mann og afkvæmi bróður eða systur, nema leyfi stjórnarráðs komi til.

39
27. júní

15. gr.

Bannað er að vígja mann og foreldri eða afkvæmi þess, er hann áður átti.

16. gr.

Bannað er að vígja mann, sem giftur er fyrir.

17. gr.

Nú hefir kona verið manni gefin, og má þá eigi vígja hana á næstu 10 mánuðum eftir slit fyrra hjúskapar, nema óþunguð sje af völdum bónda síns eða 10 mánuðir sjeu liðnir frá samvistarlitum.

18. gr.

Nú hefir annað hjónanna verið gift og fjárfjelag með hjónunum þá er hjúskap þeirra sleit, og má þá eigi vígja það, nema skiftaráðandi hafi tekið búið til skifta eða einkaskiftum sje lokið. Þó getur stjórnarráðið leyst undan þessu skilyrði, standi sjerstaklega á.

III. kap.

*Um lýsingu.***19. gr.**

Hjónavígsla má eigi fara fram, nema lýst sje áður með hjónaefnunum, sbr. þó 25. gr.

Bæði hjónaefnin skulu beiðast lýsingar hjá vígslumanni þar, er brúður á heima. Nú er brúður eigi heimilisföst hjer á landi, og skal þá beiðast lýsingar hjá vígslumanni þar, er brúðgumi á heima. Nú er hvorugt hjónaefna heimilisfast hjer á landi, og má þá beiðast lýsingar þar, er annaðhvort dvelur.

20. gr.

Lýsing má ekki fara fram, nema því að eins, að vígslumaður hafi fengið fullgild skilríki um það, að hið fyrirhugaða hjónaband komi ekki í bága við fyrirmæli 7.—18. gr. Til tryggingar skal hann krefja hjónaefni um vottorð tveggja áreiðanlegra svaramanna, er báðir ábyrgist, að engin hindrun sje til fyrir hjónabandinu. Stjórnarráðið getur þó leyft vígslu án svaramanna, standi sjerstaklega á, og kemur þá undanþága þess í stað vottorðs svaramanna. Neiti vígslumaður lögmæti framlagðra skilríkja, getur hvort hjónaefna um sig heimtað brjeflegan úrskurð hjeraðsdómara um ágreininginn.

21. gr.

Nú hafa hjónaefni fullnægt skildögum næstu greinar á undan, og fer þá lýsing fram sem fyrst. 39
27. júní

Geta skal nafna hjónaefna, stöðu þeirra, heimila og fæðingardaga, þá er lýst er með þeim.

22. gr.

Lýsing fer fram með auglýsingu á almannafæri, bæði þar, er brúður og brúðgumi á heima. Nú er annað hjónaefna heimilislaust, og fer þá lýsing fram þar, er það dvelur. Auglýsing skal uppi vera þrjár vikur.

Standi prestur fyrir lýsingu, skal festa auglýsingu á kirkju. Standi valdsmaður fyrir lýsingu, fer í kaupstöðum um birtingu auglýsingar sem þar er venja um auglýsingar þær, er almenning varða. En í sveitum lætur sýslumaður hreppstjóra festa auglýsinguna á þingstað hrepps þess, er brúður og brúðgumi er til heimilis eða dvalar.

Nú á annað hjónaefna heima erlendis, og fer þá um lýsingu þar eftir nánari fyrirskipun stjórnarráðsins.

23. gr.

Meinbugum skal lýsa fyrir vígslumanni þeim, sem lýst hefir til hjúskapar.

24. gr.

Nú er lýsingarfrestur liðinn og engum meinbugum lýst, og fær vígslumaður (prestur) þá hjónaefnum vottorð um lýsinguna og um að engum meinbugum hafi verið lýst.

25. gr.

Undanþágu frá hjúskaparlýsingu má fá með konunglegu leyfisbrjefi. Nú er annað hjónaefna hættulega veikt, og þarf þá eigi undanþágu. Ríkissjóði ber 15 króna gjald fyrir hjónavígsluleyfi.

26. gr.

Vígslumanni bera 2 krónur fyrir lýsingu og 1 króna fyrir lýsingarvottorð. Þó kemur eigi gjald fyrir þá aðstoð og þau vottorð, sem vígslumaður lætur öðrum vígslumanni í tje. Ríkissjóður leggur til töflur undir lýsingar.

Hreppstjóra ber 1 króna fyrir uppfestingu auglýsingar, og ferðakostnaður að auki, eftir lögum um aukatekjur hreppstjóra, þurfi hann að takast ferð á hendur í því skyni.

IV. kap.

Um hjónavígslu.

27. gr.

Hjónaband er lögmætt, hvort heldur stofnað er fyrir presti eða veraldlegum vígslumanni.

28. gr.

Kirkjuleg vígsla er heimil:

1. innan þjóðkirkjunnar, heyri annað hjónaefna henni til,
2. innan annars löggilts trúfjelags hjer á landi, heyri annað hjónaefna trúfjlaginu til.

Stjórnarráðið getur veitt erlendum evangelisk-lúterskum mönnum sama rjett til kirkjulegrar vígslu, sem innlendir trúbræður þeirra njóta.

29. gr.

Prestar þjóðkirkjunnar annast kirkjulega vígslu innan kirkju sinnar. Slíkt hið sama gildir um löggilta presta eða forstöðumenn annara hjerlendra trúfjelaga.

Þjóðkirkjuprestur er því að eins skyldur að vígja hjónaefni, að bæði heyri til þjóðkirkjunni, enda sje annað sóknarborn hans.

Nú þykist prestur eigi mega vígja hjónaefni vegna trúarskoðana sinna, og úrskurðar þá biskup, hvort prestur skuli vígja þau.

30. gr.

Borgáraleg vígsla er öllum rjettkræf, jafnt þeim, sem eiga heimtingu á kirkjulegri vígslu, sem öðrum.

31. gr.

Borgaralega vígslu annast sýslumenn og bæjarfógetar, og er þeim skylt að vígja jafnt utanhjeraðsmann sem innanhjeraðs. Heimilt er þeim að nota fulltrúa sína í sinn stað og á sína ábyrgð.

32. gr.

Vígsla má eigi fara fram fyr en eftir lögmæta lýsingu, nema svo standi á, sem greinir í 25. gr., enda heimti vígslumaður vottorð um lýsingar samkvæmt 24. gr., nema hann hafi sjálfur lýst með hjónaefnunum. Nú er vígslumanni kunnugt um einhverja meinbugi, og má hann þá eigi vígja hjónaefni, þó að lýst hafi verið með þeim.

Nú eru liðnar meira en 12 vikur frá því er lýsingarfrestur var á enda

(1. og 2. málsgr. 22. gr.), og má þá eigi vígja hjónaefnin nema lýst sje með þeim aftur. 39
27. júní

Nú hefir stjórnarráðið mælt svo fyrir, að lýsing skuli fara fram erlendis (3. málsgr. 22. gr.), og kveður það þá jafnframt á um það, innan hvers tíma vígja skuli hjónaefnin.

33. gr.

Nú er vígsla heimil án lýsingar, og gætir þá vígslumaður sá, er gefur hjónaefni saman, einn allra vígsluskilyrða samkvæmt 20. gr.

34. gr.

Borgaraleg vígsla fer fram í skrifstofu vígslumanns, nema vígslumaður og hjónaefni sjeu á annað sátt, eða annað eða bæði hættulega sjúk. Þó getur stjórnarráðið gert aðra skipun á þessu, þyki sýslunefnd (bæjarstjórn) annar staður hentugri eða einn vígslustaður eigi nægja.

Kirkjuleg vígsla í þjóðkirkjunni fer fram í sóknarkirkju, nema hjóna-vígslubrjef sje fengið eða annaðhvort hjónaefna sje hættulega sjúkt.

Nú þarf vígslumaður að fara til vígslu lengra en 1 kílómetra á landi og hversu stutt á sjó sem er, og á hann þá heimtingu á ferðakostnaði og dagkaupi, eftir því, sem lög eða önnur gild ákvæði mæla fyrir um.

35. gr.

Tveir skulu vera vottar við hjónavígslu.

Vígslumaður spyr brúðhjónin hvort fyrir sig, hvort þau vilji eigast, og lýsir þau hjón, er þau hafa játað því.

Stjórnarráðið setur nánari reglur bæði um borgaralega vígslu og kirkjulega, og leggur sektir við vangæslu þeirra reglna.

36. gr.

Nú eru hjónaefni gefin saman af öðrum en lög standa til að gefi saman hjón, og er sú athöfn þá ógild. Slíkt hið sama gildir, ef brúðhjónin hafa eigi játað undir að eigast samkvæmt næstu grein á undan.

Aftur á móti ógildir það eigi vígslu, þó að eigi hafi verið gætt annara vígslureglna eða lýsingarreglna.

37. gr.

Nú er hjónavígslu lokið, og skal þá vígslumaður þegar í stað geta vígslunnar í þar til gerðri embættisbók sinni. Nú hefir annar en prestur brúðar staðið fyrir vígslu, og skal hann þá senda presti brúðar innan viku útskrift úr vígslubók sinni, en prestur brúðar getur vígslunnar í ministerialbókinni,

39

27. júní

38. gr.

Nú mæla lög svo fyrir, að annað hjóna skuli tryggja hinu framfærslustyrk eftir sinn dag, en skilríki brestur fyrir því, að lögmæltrar tryggingar sje aflað fyrir vígslu, og skal þá vígslumaður tafarlaust skýra stjórnarráðinu frá þeim bresti.

39. gr.

Fyrir borgaralega vígslu og útskrift úr vígslubók skal gjalda eftir ákvæðum aukatekjulaganna.

Um borgun fyrir kirkjulega vígslu fer að lögum. Þó ber sóknarpresti brúðar að eins borgun fyrir þær hjónavígslur, er hann framkvæmir eða lætur framkvæma.

Sama gjald skal greiða fyrir útskrift úr hjónaskrá sem lögmælt er fyrir útskrift úr kirkjubók.

Ríkissjóður leggur til vígslubækur og bækur undir hjónaskrár.

40. gr.

Nú vígir löggiltur prestur (forstöðumaður) annars trúfjelags en þjóðkirkjunnar hjónaefni, og gilda þá reglur þess fjelags um atríði þau, er ræðir um í 34. gr., í 2. mgr. 35. gr. og í 39. gr., svo og reglur 3. mgr. 29. gr., að svo miklu leyti, sem þeim verður við komið.

V. kap.

Um ógildingu hjónabands.

41. gr.

Nú ríður hjónaband í bága við fyrirmæli 13., 15. eða 16. gr., og skal þá ógilda það með dómi.

Nú er annað hjóna eða bæði gift fyrir, og skal þá eigi ógilda hjónabandið, ef fyrra hjónabandi er slitið áður en mál er höfðað.

Mál til ógildingar hjónabandi skal höfða af hendi ákærvalds. Þó er málshöfðun og heimil öðruhvorum hjóna og þeim, er annað þeirra hefir áður verið gift.

42. gr.

Nú var annað hjóna geðveikt eða hálfviti, þá er vígsla fór fram, og getur það þá heimitað hjónaband sitt ógilt með dómi. Þó verður mál eigi höfðað, sjeu 6 mánuðir liðnir frá því að geðveikin batnaði.

Nú var öðru hjóna eigi kunnugt um geðveiki eða vitskort hins, þá er

vígsla fór fram, og getur það þá einnig heimtað hjónaband ógilt, nema **39** liðnir sjeu 6 mánuðir frá því að það komst að raun um þetta eða hinu **27. júní** batnaði. Þó verður, hvernig sem á stendur, að höfða mál innan 3 ára frá vígslu.

43. gr.

Annað hjóna getur krafist ógildingar hjónabands síns:

1. Hafi það verið viti sínu fjær, þegar vígslan fór fram, eða að öðru leyti svo ástatt um það, að það mátti þá eigi skuldbinda sig til hjúskapar að lögum.
2. Hafi það af vangá látið vígja sig öðrum en þeim, sem það hafði bundist hjúskaparorði, eða hafi það verið vígt án þess að það ætlaðist til þess.
3. Hafi eiginkona þess eða eiginmaður, þá er vígsla fór fram, verið, án þess vitundar, haldið sótt næmum kynsjúkdómi, alltíðum flogaveikisköstum eða holdsveiki, eða verið óbætanlega ófært til holdlegra samfara.
4. Hafi eiginkona þess eða eiginmaður komið því til að eiga sig með því vísvitandi að villa á sjer heimildir eða leyna atvikum úr lífi sínu, er mundu hafa fælt hitt frá hjónabandinu, ef vitað hefði.
5. Hafi það verið neytt til vígslunnar.

Mál til ógildingar hjónabandi verður ekki höfðað eftir að 6 mánuðir eru liðnir frá því er ástandi því var lokið, sem lýst er í 1. lið, frá því að sóknaraðili komst að raun um ógildingarástæðu samkvæmt 2.—4. lið, eða frá því að nauðung ljetti samkvæmt 5. lið. Og hvernig sem á stendur, verður ógildingarmál ekki höfðað eftir að liðin eru 3 ár frá hjónavígslu. Nú er mál höfðað til ógildingar hjónabandi út af kynsjúkdómi, en það sannast, að sækjandi hefir ekki sýkst af hinu hjónanna og að sjúkdómurinn er ekki framar sótt næmur, og verður hjónabandið þá ekki ógilt. Slíkt hið sama gildir um aðra sjúkdóma, sem ógilingu hjónabands varða, sjeu þeir læknaðir.

44. gr.

Um lögfylgjur hjónabandsógildingar fer sem um lögfylgjur hjónaskilnaðar, nema á annan veg sje um mælt í lögum þessum.

45. gr.

Nú er sameignarbúi skift vegna hjónabandsógildingar, og tekur þá hvort hjóna um sig af óskiftu svo mikið, sem það lagði í búið frá hjúskaparbyrjun til hjúskaparslita, og hvort heldur um gjöf, arf eða um flutning úr sjereign til sameignar var að ræða. Nú hrekkur sameignin eigi til rjettra skila, og lækkar þá hlutur beggja hlutfallslega. Nú hefir annað hjóna gefið hinu eitthvað til sjereignar, og er þá sú gjöf afturtæk.

46. gr.

Nú er hjónaband ógilt samkvæmt 41. gr., enda hafi annað hjóna verið óvitandi um ógildingarástæður, þá er vígsla fór fram, en hitt eigi, og getur þá

39 hið fyrnefnda heimtað hæfilegar bætur af hinu. Bæturnar ber að miða við 27. júní kjör beggja.

Slíkt hið sama gildir, ef hjónaband er ógilt samkvæmt fyrri málsgr. 42. gr. eða samkvæmt 43. gr., hafi stefndum verið kunn ógildingarástæðan.

Bæturnar má ákveða hvort heldur í eitt skifti fyrir öll eða á tilteknum gjalddögum, enda sje þeirra krafist í ógildingarmálinu.

47. gr.

Nú er hjónaband ógilt, og ber þá hvorugu hjóna að framfæra hitt frá hjúskaparslitum.

48. gr.

Nú er hjónaband ógilt af ástæðu, sem konunni var kunnugt um, þá er vígsla fór fram, og getur þá maðurinn krafist þess, að af henni verði dæmdur rjettur til að kenna sig við hann.

49. gr.

Nú deyr annað hjóna áður en hjónaband er ógilt samkv. 41. gr., og getur þá hitt, eða erfingjar hins látna, krafist þess, að fyrirmælum 45. gr. sje beitt. Auk þess getur það hjóna, er lifir, krafist bóta samkv. 46. gr.

Rjettur þessi ber því hjóna, sem sókn á samkv. 42. og 43. gr., því að eins, að hitt hjónanna hafi látist áður en ógildingardómur gekk, enda sje sóknarfrestur ekki liðinn.

Nú deyr það hjóna, sem sókn á samkv. 42. og 43. gr., eftir að ógildingarmál er höfðað, og getur þá hver erfingja þess krafist þess, að fyrirmælum 45. gr. sje beitt. Sama gildir, hafi svo verið ástatt til dauðadægurs um það hjóna, er látist hefir, sem segir í fyrri málsgr. 42. gr. eða í 1. lið 43. gr.

Framangreindar kröfur skal gera innan 6 mánaða frá láti þess, er deyr.

Nú deyr það hjóna, sem átt hefir tvær eða fleiri konur eða menn, áður en hjónaband er ógilt, og ber þá rjettur til bóta, eftirlauna eða annars verðmætis, sem því hjóna, er lifir, er ætlaður að lögum, fyrstu eiginkonu eða eiginni manni hins látna, nema annað sje auðljóst af kringumstæðum.

50. gr.

Nú er ákvæðum 1. eða 2. mgr. næstu greinar á undan beitt, samkvæmt kröfu þess hjóna, er eftir lifir, og fellur þá niður lögmaeltur erfðarjettur þess eftir hið látna.

VI. kap.

Um skilnað að borði og sæng.

51. gr.

Nú eru hjón sammála um að slíta samvistir, um framfærslu hvors ann-

ars og barna og um það, hversu fara skuli um ráð fyrir börnunum (55., 56. og 57. gr.), og getur þá sýslumaður eða bæjarfógeti veitt þeim leyfi til skilnaðar að borði og sæng. Leyfið má þó eigi veita fyr en leitað hefir verið um sættir með hjónunum samkvæmt 53. gr. 39
27. júní

52. gr.

Nú sýnir annað hjóna af sjer mikla vanrækslu um greiðslu meðlags með hinu eða börnum, sem því er skylt að framfæra, eða brýtur mjög í bága við skyldur sínar gagnvart þeim, eða er mjög hneigt til drykkjuskapar eða annara lasta, og getur þá hitt krafist skilnaðar að borði og sæng, enda skylt að veita skilnaðinn, nema sjerstaklega standi á.

Nú má ætla, að ósamlyndi milli hjóna sje orðið svo magnað, að eigi megi una frekari samvistum, og skal þá og veita skilnað, nema ósamlyndið sje aðallega að kenna leyfisbeiðanda.

Stjórnarráðið veitir skilnaðarleyfi samkvæmt grein þessari, enda sanni skilnaðarbeiðandi, að sátta hafi verið leitað samkvæmt 53. gr. og að yfirvald hafi reynt að koma á samkomulagi með hjónunum um atriði þau, er 55.—57. gr. ræða um.

53. gr.

Sáttanefnd leitar um sættir með hjónunum, sem skilja vilja að borði og sæng, ef bæði fara fram á það eða hvort heyrir til sínu trúfjelagi. Ella skal prestur leita um sættir með þeim eða löggiltur forstöðumaður trúfjelags.

Skylt er hjónunum að sækja sjálf sáttafund, dvelji þau hjer á landi og eigi hvorugt 30 kílómetrum lengra til fundarstaðar. Nú er leið lengri, og skal þá reyna sáttt með hvoru í sínu lagi. Nú er annað hjóna erlendis, og þarf þá eigi að reyna sáttt með því.

Nú sækir annað hjóna eigi löglega boðaðan sáttafund, og gerir sýslumaður þess eða bæjarfógeti því þá 5—20 kr. sekt til sveitarsjóðs, ef sáttasemjari krefst ábyrgðar á hendur því.

54. gr.

Nú skilja hjón að borði og sæng, og fellur þá sameign þeirra niður, enda skulu búskifti þá fara fram, og fer um þau svo sem lög standa til.

Nú hafa hjón skilið samkvæmt 1. málsg. 52. gr., enda sje búíð lítið, og getur þá leyfisbeiðandi krafist þess, að fá innanstokksmuni, vinnuáhöld og aðra lausafjármuni, jafnvel þó að verð þeirra fari fram úr lögmaeltum búhluta hans, en þó því að eins, að ætla verði, að hann megi eigi án þeirra vera til heimilishalds.

39

27. júní

Það skal ákveðið í skilnaðarleyfinu, hvort og að hve miklu leyti annað hjóna skuli framfæra hitt meðan skilnaðurinn stendur. Framfærslueyri skal miða annarsveggar við það, hvað ætla megi að framfærsluþegi geti aflað sjer sjálfur, og hins vegar við það, hvað ætla megi hitt hjóna aflögufært um.

Nú verður að gefa öðru hjóna aðalsök á skilnaðinum, og verður því þá eigi áskilinn framfærslustyrkur af hinu, nema sjerstaklega standi á.

56. gr.

Kveða skal og á um það í skilnaðarleyfinu, hvort hjónanna skuli ráða fyrir sameiginlegum börnum þeirra, eða hversu börnunum skuli skifta milli þeirra, verði öðruhvorum eigi falin öll börnin. Nú eru foreldrar á eitt sáttir um þetta, og fer þá um börnin eftir því, nema hagsmunir barnanna heimti annað. Beri foreldrunum aftur á móti á milli, skal það ráð upp taka, sem ætla má að börnunum sje fyrir bestu. Nú er það sýnt, að annað foreldra átti að-allega sök á skilnaðinum, og skal þá fá hinu forráð barnanna, enda sje það eigi ólíklegra til að uppala börnin vel. Forráð hvers barns skulu vera óskift hjá sama foreldri.

Leita skal álits næsta venslamanns, þar sem því verður við komið, áður en ákvörðun er tekin um forráð barna.

57. gr.

Kveða skal á um það í skilnaðarleyfinu, hversu skifta skuli framfærslu barna með foreldrunum. Þó má geyma úrskurð um það síðari ákvörðun yfirvalda.

Skiftin skal gera eftir öllum kjörum foreldra. Nú fullnægir annað foreldra ekki framfærsluskyldu sinni með framfærslu þess eða þeirra barna, sem því fylgir, og má þá gera því að greiða hinu foreldrinu það, sem vanta þykir á rjett meðlag af þess hendi með öllum börnunum.

58. gr.

Nú breytast kjör foreldris eða þörf barna, og má þá yfirvald breyta ákvörðun um framfærslu af hendi annars foreldris með hinu eða með börnunum. Þó má, ef sjerstaklega stendur á, einskorða meðlag annars hjóna með hinu, og verður því þá eigi breytt síðar.

Breyta má einnig ákvörðun um forráð barna (56. gr.), ef annað foreldri fer fram á það, enda standi öðruvísi á nú en þá, og líklegt að breytingin verði börnunum til bóta.

59. gr.

Nú hafa hjón, vegna væntanlegs skilnaðar að borði og sæng, komið sjer saman um skiftingu eigna sinna, um framfærslu annars á hinu eða um

framfærslu á börnunum, og getur þá það hjóna, er þykir hallað á sig, stefnt 39
hinu fyrir dóm og dómurinn hrundið samningnum, enda sje mál höfðað inn- 27. júní
an 6 mánaða frá skilnaði að borði og sæng.

Nú hafa foreldrar gert samning um breytingu á framfærslu barna
sinna, og getur þá yfirvaldið breytt þeim samningi, ef hagur foreldranna hefir
breyst, eða ef samningurinn er óhagstæður börnunum.

60. gr.

Nú er meðlag samkv. 55. eða 57. gr. eigi greitt í tækan tíma, og getur
þá aðili heimtað meðlagið eftir sömu reglum og gilda um meðlagsheimtu móð-
ur með óskilgetnu barni sínu, að svo miklu leyti, sem þær eiga við.

Ákvæði 55. og 57. gr. breyta í engu skyldu framfærslumanns sam-
kvæmt fátækralögnum gagnvart sveitarfjelagi til að framfæra börn eða
hitt hjóna.

61. gr.

Nú takast aftur samvistir með hjónum, sem skilið hafa að borði og
sæng, og falla þá allar lögfylgjur skilnaðarins þegar niður.

VII. kap.

Um lögskilnað.

62. gr.

Nú hafa hjón verið skilin að borði og sæng í eitt ár og eigi tekið
saman aftur, enda sjeu þau á eitt sátt um lögskilnað og skipun þeirra mál-
efna, er ræðir um í 55., 56. og 57. gr., og geta hjónin þá krafist skilnaðar.
Hafi hjónin verið skilin að borði og sæng í 2 ár, getur hvort þeirra um sig
krafist skilnaðar.

Stjórnarráðið veitir skilnað samkvæmt grein þessari, enda fylgi skiln-
aðarbeiðninni sönnun um, að sátt hafi verið reynd af nýju samkvæmt 53. gr.

Ákveða má með konunglegri tilskipun, að sýslumenn og bæjarfógetar
veiti lögskilnaðarleyfi, er hjón eru sammála um skilnaðarkjör.

63. gr.

Nú hafa hjón lifað hvort í sínu lagi í 3 ár án leyfis til skilnaðar að
borði og sæng, og getur þá hvort hjónanna um sig krafist skilnaðar. Þó getur
sá, er ber verður að því að hafa aðallega valdið samvistarlitum, eigi vænst
skilnaðar, nema sjerstaklega standi á.

39

27. júní

Nú hafa hjón lifað aðskilin í 2 ár, án samkomulags um samvistaslitin og lögmætra orsaka, enda hafi sambúð eigi tekist með þeim aftur, og getur þá það hjóna heimtað skilnað, sem eigi verður aðallega kent um samvistaslitin.

64. gr.

65. gr.

Nú hefir annað hjóna horfið, enda 3 ár liðin frá því að spurst hefir til þess, og getur þá hitt krafist skilnaðar.

66. gr.

Nú hefir annað hjóna gíft gegn fyrirmælum 16. gr., og getur þá hitt krafist skilnaðar. Skilnaðar skal krefjast innan 6 mánaða frá því er krefjanda varð kunnugt um stofnun nýja hjónabandsins.

67. gr.

Nú hefir annað hjóna orðið bert að hór, eða saurlifnaðarverknaði, er jafna má til hórs, og getur þá hitt krafist skilnaðar, nema það hafi lagt samþykki á verknaðinn, eða sjálfviljugt stutt að framgangi hans.

Kröfu skal gera innan 6 mánaða frá því að krefjanda varð kunnugt um verknaðinn, og þó eigi síðar en innan 3 ára frá því að verknaðurinn var framinn.

68. gr.

Nú veit eða ætlar annað hjóna sig haldið sóttæmum kynsjúkdómi og hefir þó holdlegar samfarir við hitt, þann veg að sýking geti af hlotist, og getur þá það hjóna, er lagt var í hættu, krafist skilnaðar, nema það hafi þekt sýkingarhættuna og jafnframt verið sjálfviljugt til samfaranna.

Kröfu skal gera innan 6 mánaða frá því að annað hjóna vissi sig lagt í hættu. Nú hefir sýking eigi hlotist af samförunum, enda sjúkdómurinn orðinn ósóttæmur, og fellur þá skilnaðarkrafa niður.

69. gr.

Nú hefir annað hjóna sókst eftir lífi hins eða orðið uppvíst að misþyrmingu á því eða börnunum, og getur þá hitt krafist skilnaðar, enda hafi það eigi lagt samþykki á verknaðinn eða sjálfviljugt stutt að framgangi hans.

Kröfu skal gera áður en 6 mánuðir eru liðnir frá því að krefjanda varð kunnugt um verknaðinn, og þó eigi síðar en innan 3 ára frá framkvæmd hans.

70. gr.

Nú er annað hjóna dæmt til fangavistar í 2 ár eða lengur, og getur

þá hitt krafist skilnaðar, nema það hafi lagt samþykki sitt á brotið eða sjálfviljugt stutt að því. 39
27. júní

Kröfu skal gera innan 6 mánaða frá því að krefjanda varð kunnugt um dóminn, og eigi síðar en innan 3 ára frá dómsuppsögn.

71. gr.

Nú hefir annað hjóna verið haldið megnri geðveiki 3 ár eða lengur, enda bati ólíklegur, og getur þá hitt krafist skilnaðar.

72. gr.

Lögskilnaðar samkvæmt 63.—71. gr. má leita hvort heldur í stjórnarráðinu eða fyrir dómi. Nú er skilnaðar leitað í stjórnarráðinu, og skal þá fylgja skilnaðarbeiðninni sönnun þess, að sátt hafi verið reynd á ný með hjónunum, svo sem segir í 53. gr., og þess, að yfirvald hafi reynt að koma á samkomulagi með þeim um atriði þau, sem 76. og 77. gr. ræða um.

Nú er stjórnarráðið beðið um skilnað, en því þykja málavextir eigi nægilega skýrir, og getur það þá heimtað, að skilnaðarbeiðandi sanni með rjettarskýrslu þau atvik, er það telur máli skifta. Nú fæst slík rjettarskýrsla annaðhvort eigi eða hún þykir eigi skera úr, og fæst þá eigi skilnaður í stjórnarráðinu. Þegar svo stendur á, getur hvort hjónanna um sig leitað dómstólanna, þó að lögmæltur málshöfðunarfrestur sje þá liðinn.

73. gr.

Nú skilja hjón, og fellur þá niður lögmælt sameign með þeim, enda fer um skifti fjelagsbúsins svo sem lög standa til.

74. gr.

Nú krefst annað hjóna skilnaðar af því að hitt hefir misboðið því freklega, og getur það þá einnig krafist bóta. Bæturnar skal meta eftir fjárhag og öðrum kjörum beggja, og má kveða svo á, að þær skuli greiða hvort heldur allar í einu eða á tilteknum gjalddögum.

Sje skilnaðar krafist fyrir dómi, skal jafnframt krefjast bótanna. En sje skilnaðar krafist í stjórnarráðinu, skal höfða bótamál áður en lögmæltur málshöfðunarfrestur til dómsskilnaðar er úti.

75. gr.

Nú hafa hjón skilið, og verður annað þá eigi skyldað til að framfæra hitt, nema alveg sjerstaklega standi á, og aldrei verður því hjóna, sem skilnaðurinn er aðallega að kenna, áskilinn styrkur af hendi hins. Það fer eftir ákvæðum 55. gr., hve mikið öðru hjóna verður gert að leggja til framfærslu hins.

Giftist sá, sem rjett á til framfærslu, á ný, fellur framfærsluskylda niður.

39

27. júní

76. gr.

Nú skilja hjón, og skal þá í skilnaðarbrjefinu eða dóminum kveða á um það, hversu fara skal um forræði fyrir börnunum. Sjeu foreldrin sam-mála, skal ákvörðun ger eftir því, nema í bága komi við þörf eða hag barn-anna. Sjeu foreldrin eigi á eitt sátt, skal ákvörðun ger eftir því, sem best þykir henta börnunum. Nú verður að kenna öðru hjóna aðallega um skiln-aðinn, en bæði þykja jafnhæf til að ráða börnunum, og skal þá að jafnaði fá hinu foreldrinu forræði barnanna. Forræði barns skal vera óskift hjá öðru-hvoru foreldrinu.

Áður en hjer um rædd ákvörðun er ger, skal leita umsagnar nánustu venslamanna barnanna.

77. gr.

Kveða skal á um það í skilnaðarbrjefi eða dómi, hversu skifta skuli framfærslu barna með foreldrunum. Þó má geyma úrskurð um það síðari ákvörðun yfirvalds. Um skiftinguna fer þá sem segir í 57. gr. annari málsg.

78. gr.

Nú breytast kjör foreldra eða þörf barna, og má þá stjórnarráðið, krefjist annað foreldra þess, breyta ákvörðun um framfærslu foreldris á hinu eða börnunum. Þó má, ef sjerstaklega stendur á, einskorða meðlag annars foreldris með hinu, og verður því þá eigi breytt.

Breyta má ákvörðun um forráð barna, ef annað foreldra fer þess á leit og ástæður eru breyttar, svo að líklegt er, að breyting sú, sem farið er fram á, verði börnunum til bóta. Breytingin heyrir undir sama dómstól eða stjórnarvald, sem gerði hina upprunalegu ákvörðun.

79. gr.

Nú hafa hjón, vegna vantanlegs lögskilnaðar, komið sjer saman um skiftingu eigna sinna, um bætur samkvæmt 74. gr. eða um framfærslu annars á hinu eða börnunum, og getur þá það hjónanna, er þykir hallað á sig, stefnt hinu fyrir dóm og dómarinn hrundið samningnum, ef hann er bersýnilega ósanngjarn, enda sje mál höfðað innan 6 mánaða frá skilnaði.

Nú hafa hjón gert samning um framfærslu barna sinna, og getur þá einnig stjórnarráðið breytt þeim samningi, ef hagar foreldranna hefir breyst, eða ef ætla má að breyting verði börnunum til bóta.

80. gr.

Nú er meðlag samkvæmt 75. og 77. gr. eigi greitt í tækan tíma, og getur þá meðlagsþegi heimtað meðlagið eftir sömu reglum og gilda um með-lagsheimtu mæðra með óskilgetnum börnum sínum, að svo miklu leyti sem þær reglur eiga við.

Ákvæði 75. og 77. gr. breyta í engu lögmaetri skyldu foreldris til að framfæra barn sitt, nje rjetti sveitarfjelags gagnvart framfærslumanni, út af lögmaetri framfærsluskyldu hans á manni sínum eða konu. **39** 27. júní

81. gr.

Nú er skilnaður gerður með hjónum að kröfu bónda, af ástæðum, sem kenna verður aðallega húsfreyju, og getur bóndi þá krafist dóms fyrir því, að hún megi ekki kenna sig við hann.

VIII. kap.

Um rjettarfar í hjúskaparmálum o. fl.

82. gr.

Hjúskaparmál eru hjer nefnd þau mál, sem höfðuð eru til ógildingar hjónabandi eða til hjónaskilnaðar, eða til sönnunar því, að hjónaband sje gilt eða ógilt.

83. gr.

Sá einn getur, að sleptri heimild 41. gr., höfðuð hjúskaparmál, sem öðlast vill dóm til viðurkenningar því, að hann sje eða sje ekki í hjónabandi, eða sá, sem krefst ógildingar hjónabands eða hjónaskilnaðar.

84. gr.

Nú höfðuð annar maður en annaðhvort hjóna mál til ógildingar því hjónabandi, og verður þá að stefna báðum hjónunum. Málið má höfðuð þar, sem lögsækja má annað hjóna samkvæmt 88. gr.

85. gr.

Nú þykist stjórnarráðið þurfa að gæta almanna hagsmuna í hjúskaparmáli, og getur það þá látið málið til sín taka, hvort heldur í hjeraði eða æðri dómi, svo og stefnt máli fyrir æðri dóm, þó að það hafi eigi komið við málið í óæðri dómi.

Nú er hjúskaparmál þannig vaxið, að komið virðist geta við almanna hagsmunu, og ber dómara þá að skýra stjórnarráðinu frá málavöxtum.

86. gr.

Hjón eiga aðild hjúskaparmáls, nema svift sjeu lögræði vegna geðveiki eða vitskorts.

Nú er annað hjóna eða bæði svift lögræði vegna geðveiki eða vitskorts,

39 og kemur þá lögráðamaður í stað þess, er sviftur er lögræði, enda hafi hann 27. júní samþykki yfirfjárráðamanns til sóknar máls.

87. gr.

Hjúskaparmál má höfða hjer á landi, ef stefndur á hjer heima þá er mál er höfðað, eða eigi bæði hjónin þá íslenskan fæðingjarjett, eða hafi síðasti sameiginlegur fæðingjarjettur beggja verið íslenskur, enda eigi þau nú eigi bæði fæðingjarjett í öðru og sama landi.

Hjúskaparmál má og höfða hjer á landi, hafi síðasta heimilisfang beggja hjóna verið hjer og hafi stefndur annaðhvort yfirgefið sækjanda án lögmætra ástæðna eða skift um heimilisfang eftir að ógildingar- eða skilnaðarástæða varð til.

Gera má aðra skipun á hjer nefndum reglum, ef svo um semst við annað ríki.

88. gr.

Mál skal höfða í þeirri þinghá, sem stefndur á heima.

Nú hefir stefndur farið af landi brott eða ókunnugt er um dvalarstað hans, og skal þá mál höfða í þeirri þinghá, sem hjónin áttu bæði síðast heima í, eða þar sem sækjandi á heima.

Nú á mál eigi undir tiltekið varnarþing lögum samkvæmt, og ákveður þá stjórnarráðið, hvar mál skuli höfða.

89. gr.

Nú er mál höfðað að tilhlutun stjórnarráðs samkvæmt 41. gr., og fer þá um rekstur þess sem um sakamál, hvort sem refsingar er krafist eða eigi.

Stjórnarráðið getur látið fresta málssókn til ógildingar hjónabandi samkvæmt 16. gr., sjerstaklega ef ætla má, að fyrra hjónabandi verði bráðlega slitið.

Um hjúskaparmál, sem sótt eru af hendi einstaklings, fer sem um venjuleg einkamál í hjeraði, að svo miklu leyti sem eigi er öðruvísi um mælt í lögum þessum.

90. gr.

Hjeraðsdómari leitar um sættir með hjónum í hjúskaparmálum. Þó getur sáttaumleitun af hendi prests beggja eða annars komið í stað sáttaumleitunar fyrir dómi, ef um hjónaskilnaðarsök er að ræða og báðir aðiljar eru á eitt sátttir um að leita prests. Nú hefir prestur eigi reynt sáttt áður en málið kemur fyrir dóm, og skal þá fresta málinu, ef aðiljar krefjast, svo að sáttt megi reyna fyrir presti.

Nú leitar dómari eigi um sættir samkvæmt fyrri málsgrein, og skal

hann þá samt reyna að ná samkomulagi hjóna um atriði þau, sem ræðir um **39**
í 75.—77. gr., áður en mál er dómtekið. 27. júní

91. gr.

Nú þykir dómara ástæða til að skipa öðrum aðilja eða báðum málsvara, og skal þá greiða málsvaralaun almannafje, að svo miklu leyti sem þau verða eigi lögð á sækjanda.

92. gr.

Dómari getur kvatt sækjanda í dóm, án tilefnis af hendi stefnds, til að skýra málavexti og vinna eið að skýrslu sinni. Nú kemur sækjandi eigi í dóm, og er þó óhindraður, eða færist, án gildra ástæðna, undan að bera um mála-
vexti eða vinna eið, og skal þá frávísa málinu.

Dómari getur og kvatt stefndan í dóm, eigi hann heima eða dvelji hann innan dómhjeraðs eða í nágrannahjeraði, og þó eigi fjær en fjærst gæti verið innan hjeraðs, til þess að bera um málavexti eða vinna eið að skýrslu sinni. Nú kemur stefndur eigi í dóm, og er þó óhindraður, eða færist, án gildra ástæðna, undan að bera eða vinna eið, og metur þá dómari samkvæmt 93. gr., hverju það varði.

93. gr.

Nú játar stefndur atriði, sem máli skiftir, og kemur játningin þá að eins til álita sem sönnunargagn.

Slíkt hið sama gildir um útivist stefnds, þögn og óákveðnar yfirlýsingar.

94. gr.

Hvorttveggja aðili getur gert nýjar dómkröfur og flutt fram nýjar máls-
ástæður og nýjar neitanir, þangað til mál er dómtekið, enda þarf eigi að leita sátta af nýju vegna nýrra dómkrafna.

Nú hefir hjúskaparmál verið dæmt að efni til, og má þá eigi nota þær ástæður, er hreyft hefir verið eða hreyfa hefði mátt í því máli, til mála-
tilbúnings af nýju.

95. gr.

Aðildareiður er eigi heimill í hjúskaparmáli nema svo standi á, sem lýst er í 92. gr.

96. gr.

Nú þarf í hjúskaparmáli að sanna geðveiki annars hjóna, og skal þá leita brjeflegrar yfirlýsingar sjerfróðs embættislæknis eða annars löggilts læknis, sje eigi kostur sjerfræðings.

39
27. júní

97. gr.

Hjúskaparmál skulu sótt og varin og vitni spurð fyrir lokuðum dyr-
um, nema báðir aðiljar sjeu á eitt sáttir um annað.

Eigi má heldur, án leyfis beggja aðilja, birta almenningi á nokkurn
hátt annað af því, er gerst hefir í slíkum málum, en dóminn. Brot gegn
ákvæði þessu sætir 100—1000 króna sekt til ríkissjóðs.

98. gr.

Nú hefir öðrum aðilja eða báðum verið skipaður málsvari, og skal þá
einnig kveðja hann til að hlýða á dómsuppsögn, enda nægir að kveðja mál-
svara einan til, sje aðili staddur utanlands eða sje ókunnugt um dvalarstað
hans, eða sje aðili sviftur lögræði vegna geðveiki.

99. gr.

Áfrýja skal hjeraðsdómi í hjúskaparmáli til æðri rjettar innan 12 vikna
frá dómsuppsögn.

Uppreisn verður eigi veitt nema til gagnáfrýjunar dómi í aðalmáli, sem
áfrýjað er innan lögmæltis áfrýjunarfrests.

Hvorugur málsaðili má ganga í nýtt hjónaband innan loka áfrýjunar-
frests, nema því að eins að gagnaðili og stjórnarráð hafi brjeflega fallið
frá áfrýjun.

100. gr.

Hjúskaparmál verður eigi höfðað eftir dauða annars hjóna.

Nú deyr annað hjóna áður en dómur gengur í hjúskaparmáli, og
fellur þá málið niður.

101. gr.

Nú er svo ákveðið í lögum þessum, að mál skuli höfða innan lög-
mæltis tíma, og skal þá telja mál höfðað, er dómstefna er tekin hjá hjeraðs-
dómara eða utanrjettarstefna er birt stefndum innan lögmæltis tíma.

Nú er máli vísað frá dómi eða það felt niður án kröfu sækjanda, og
getur sækjandi þá höfðað mál að nýju innan 6 vikna, þó að lögmeltur máls-
höfðunarrestur sje þá liðinn.

102. gr.

Nú er beiðst hjónaskilnaðarbrjefs eða mál höfðað til ógildingar hjóna-
bandi eða til hjónaskilnaðar, og getur þá stjórnarráðið, ef ástæður þykja til
og húsfreyja krefst, boðið bónda að raska eigi fjelagsbúinu, þangað til kveðið
er á um skilnaðinn.

Nú sinnir bóndi eigi boði stjórnarráðs, og getur konan þá þegar krafist
fjárskilnaðar að lögum.

Og enn getur stjórnarráðið, ef sjerstaklega stendur á og húsfreyja **39** krefst, leyft henni að slíta um stund samvistum við bónda sinn, og jafnframt 27. júní gert bónda að greiða meðlag með konu hans og þeim börnum, sem hjá henni eru og honum ber að framfæra. Fer þá um meðlagið eftir því sem segir í 55. og 57. gr.

IX. kap.

Ýmisleg ákvæði.

103. gr.

Lög þessi raska eigi sjerreglum þeim, er gilda um hjónavígslu fyrir fulltrúa annars ríkis hjer á landi, nje heldur á 3. og 4. kap. þeirra við hjónavígslu fyrir löglegum fulltrúa landsins í öðru ríki, en um það atriði skal skipað fyrir með konunglegri tilskipun.

104. gr.

Lögin öðlast gildi 1. janúar 1922.

105.

Nú vill lögskilinn maður eða kona giftast aftur, og skal þá meta vígslu-gengi hans eða hennar eftir lögum þessum.

Nú hefir kona skilið við bónda sinn og fengið leyfi til að giftast af nýju, áður en lög þessi ganga í gildi, og skal henni þá vera heimil vígsla, þótt eigi sjeu liðnir frestir þeir, er áskildir eru í 17. gr.

106. gr.

Nú hafa hjónaefni látið lýsa með sjer áður en lög þessi öðlast gildi eða fengið undanþágu frá lýsingu, og skal hjónaefnunum þá heimil vígsla á næstu 3 mánuðum frá lýsingar- eða undanþágudegi, enda sje vígsluskilyrða 20. gr. gætt áður en vígsla fer fram.

107. gr.

Nú hafa hjón verið vígð áður en lög þessi gengu í gildi, og verður það hjónaband þá eigi ógilt, nema ógilding varði bæði að þessum og þá gildandi lögum.

Nú er slíkt hjónaband ógilt, og skulu lögfylgjur hjónabandsins þá metnar eftir þessum lögum.

108. gr.

Nú hafa hjón skilið að borði og sæng og áður en lög þessi gengu í gildi, og skal þeim þá heimill hjónaskilnaður samkvæmt 62. gr. laga þessara.

39

27. júní

109. gr.

Nú hefir verið höfðað mál til ógildingar hjónabandi eða til hjónaskilnaðar áður en lög þessi gengu í gildi, eða beiðst leyfis til hjónaskilnaðar eða til skilnaðar að borði og sæng, og skal þá fara um skilnaðinn að öllu leyti eftir þá gildandi lögum.

110. gr.

Nú hefir verið beiðst skilnaðar að borði og sæng eða hjónaskilnaðar eftir að lög þessi gengu í gildi, eða dómstefnt hefir verið til hjónaskilnaðar, og fer þá um skilnað eftir lögnum, enda þó að skilnaðarástæður sjeu eldri.

111. gr.

Eftirfarandi ákvæði falla úr gildi frá og með þeim degi, er lög þessi öðlast gildi. Hjónabandsartikular 2. júní 1587 (16. kap. III. bókar Dönsku laga, að svo miklu leyti sem fylgt hefir verið), 2. gr. XIII. kap. VI. bókar D. L., konungsbrjef 14. júní 1740 (tilskipun 5. mars 1734), tilsk. 29. maí og tilsk. 18. des. 1750, konungsbr. 28. mars 1776, tilsk. 1. des. 1797 (dómsmálastjórnarbrjef 15. júní 1799), 1. gr. I. kafla tilsk. 23. maí 1800, konungsúrskurður 28. janúar 1818, sbr. kansellíbrjef 10. febrúar s. á. (tilsk. 18. október 1811), opið brjef 10. febrúar 1818, 1. liður konungsbr. 7. desember 1827 (tilsk. 30. apríl 1824: 1.—2. gr., nr. 1, nr. 3—9 og nr. 11, 3. gr., 4.—12. gr. og 14.—19. gr.), 164. gr. almennra hegningarlaga 25. júní 1869, lög 22. september 1899, nr. 19, lög 26. október 1917, nr. 30 (1.—9. gr. laga 19. febrúar 1886, nr. 4, nr. 2, 3. gr. og 13. gr. tilsk. 30. apríl 1824), lög 26. október 1917, nr. 31, (nr. 10, 3. gr. tilsk. 30. apríl 1824 og 62. gr. laga 10. nóvember 1905, nr. 44).

Og enn eru ógild frá sama degi öll önnur ákvæði, er koma í bága við lög þessi.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið í Reykjavík, 27. júní 1921.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Jón Magnússon.